

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

Στην πρόσφατη (2000-2013) νομολογία
του Συμβουλίου της Επικρατείας

Άρτεμις Π. Μαλλιαροπούλου, ΔΝ, Δικηγόρος

- Κριτήρια εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης
- Νομολογία ανά τομέα διοικητικού δικαίου
- Πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ

Πρόλογος: Πάνος Λαζαράτος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

**Στην πρόσφατη (2000-2013) νομολογία
του Συμβουλίου της Επικρατείας**

Η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης
στην πρόσφατη (2000-2013) νομολογία του ΣτΕ
Άρτεμις Π. Μαλλιαροπούλου

ISBN 978-960-562-324-1

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούκος
Φωτοστοιχειοθεσία: Έφη Κυπραίου
Παραγωγή: NB Production AM061014M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομικάλη 23, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org
Αθήνα: Μαυρομικάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

© 2014, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

Στην πρόσφατη (2000-2013) νομολογία
του Συμβουλίου της Επικρατείας

Άρτεμις Π. Μαλλιαροπούλου, ΔΝ, Δικηγόρος

- Κριτήρια εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης
- Νομολογία ανά τομέα διοικητικού δικαίου
- Πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ και του ΕΔΔΑ

Πρόλογος: Πάνος Λαζαράτος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

The principle of legitimate expectations
in the context of the recent (2000-2013) Council of State's case-law
Artemis P. Malliaropoulou

ISBN 978-960-562-324-1

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

© 2014, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

Στους γονείς μου

«Je voudrais rechercher, dans tous les gouvernements modérés que nous connaissons, quelle est la distribution des trois pouvoirs et calculer par là des degrés de liberté dont chacun d'eux peut jouir. Mais il ne faut pas toujours tellement épuiser un sujet, qu'on ne laisse rien à faire au lecteur; il ne s'agit pas de faire lire, mais de faire penser.»

(Montesquieu, De l' esprit des lois, l.III, c.XX, 1748)

«The law as laid down in a thousand eloquently reasoned opinions is no more capable of providing all the answers than a piano is capable of providing music. The piano needs the pianist and any two pianists even with the same score may produce very different music.»

(Lord McCluskey, The Reith Lectures, 1986)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Πάντοτε πίστευα ότι για την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του ιδιώτη έναντι της κρατικής δράσεως η γνώση μας είναι υπερβολικά αφηρημένη και γενική. Οι μελέτες, ελληνικές και αλλοδαπές, παραμένουν στα δογματικά θεμέλια επικαλούμενες κάποια παραδείγματα. Όμως ακόμα και στη γερμανική έννομη τάξη, απ' όπου προέρχεται η αρχή και όπου τα μελετήματα είναι περισσότερα και διεισδυτικότερα, η συστηματοποίηση συγκεκριμένων τεκμηρίων ανά τομέα διοικητικού δικαίου και ανά τομέα εκφάνσεως της αρχής είναι ελλιπής.

Έτσι για παράδειγμα γράφεται και διδάσκεται συχνά ότι η επίκληση της αρχής στη θεωρία και στην νομολογία είναι αντιστρόφως ανάλογη προς τις περιπτώσεις επικρατήσεως της κατά τη στάθμιση. Με άλλα λόγια συχνότατα θεωρητικοί, δικηγόροι και δικαστές επικαλούνται την αρχή, σπανιότατα όμως αυτή ανατρέπει το μέτρο κρατικής δράσεως.

Ίσως να ήταν έτσι. Αμφέβαλα όμως πάντοτε για την έκταση του φαινομένου αυτού και ιδίως για την μορφή του ανά τομέα διοικητικής δράσεως.

Με τις σκέψεις αυτές ανέθεσα στην κ. Μαλλιαροπούλου την θεωρητική επεξεργασία νομολογιακών τεκμηρίων από την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας των ετών 2000-2013. Τους λόγους που επελέγη το συγκεκριμένο Δικαστήριο και η συγκεκριμένη περίοδος εξηγεί η ίδια στην Εισαγωγή της.

2. Η κ. Μαλλιαροπούλου στην διατριβή της αυτή δικαίωσε με το παραπάνω τα όσα διαισθανόμουν. Οι γενικές ρήσεις για το θέμα έχουν ελάχιστη αξία. Ο διάβολος κρύβεται στη λεπτομέρεια. Η φιλόπονη αναζήτηση και κατάταξη όλων των αποφάσεων του ΣτΕ για μια ιδιαίτερα παραγωγική και γόνιμη για το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο περίοδο 14 ετών, ανέδειξε πλούσια παλέτα διαφοροποιήσεων στις έννοιες, στα κριτήρια, στα υπό-κριτήρια και στα αποτελέσματα των σταθμίσεων ανά τομέα κρατικής δράσεως. Προτρέπω τον αναγνώστη του εξαιρετικά χρήσιμου αυτού βιβλίου, **για θεωρία και πράξη**, να ξεκινήσει την ανάγνωση από τη σύνοψη και τα συμπεράσματα των τελευταίων σελίδων. Εκεί θα διαπιστώσει με έκπληξη πόσο συχνότερα, απ' ότι ίσως φανταζόταν, η εμπιστοσύνη όντως προστατεύεται και πόσα μπορεί να πετύχει ένας καλός δικηγόρος κάνοντας σωστή χρήση ενώπιον των δικαστηρίων των ειδικών κριτηρίων ανά τομέα δράσεως που του προσφέρει η κα Μαλλιαροπούλου.

3. Η μελέτη διακρίνει μεταξύ της εμπιστοσύνης έναντι του Νομοθέτη και της εμπιστοσύνης έναντι της Διοικήσεως δίχως να λείπουν και σκέψεις για το θεωρητικό προς το παρόν θέμα της εμπιστοσύνης έναντι νομολογιακών μεταβολών. Στο πεδίο της νομοθετικής δράσεως η διάκριση σχετίζεται με την γνήσια και την μη γνήσια αναδρομικότητα. Στο πεδίο της διοικητικής δράσεως γίνεται διάκριση μεταξύ ατομικών και κανονιστικών πράξεων καθώς και ανά τομείς του ειδικού διοικητικού δικαίου. Πρόκειται για τους τομείς της κρατικής ενισχύσεως επενδύσεων, των δημοσίων συμβάσεων, της εφαρμογής της νομοθεσίας περί ΑΣΕΠ, του περιβάλλοντος και των κοινωνικοασφαλιστικών υποθέσεων. Ειδικά κεφάλαια αφιερώνονται στην μεταβολή διοικητικής πρακτικής, στην έμμεση εφαρμογή ευρωπαϊκού δικαίου και στην αποζημίωση ως μορφή προστατευόμενης εμπιστοσύνης. Ειδικώς για την ατομική διοικητική πράξη η συγγραφέας διακρίνει μεταξύ επιμέρους κρίσιμων νομολογιακών σταθμίσεων στα πεδία των ομοίων πράξεων, της παραβάσεως όρου, της δέσμιας αρμοδιότητας, του κριτηρίου του ευλόγου χρόνου και της άρσεως της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως. Για κάθε επιμέρους τομέα συνοψίζονται συμπεράσματα στο τέλος κάθε κεφαλαίου και στο τέλος του βιβλίου, που εμπειριέχει επιπροσθέτως πίνακες δικαστικών αποφάσεων ανά τομείς. Ένα έργο πολλαπλώς χρήσιμο για κάθε εφαρμοστή του δικαίου, πράγμα εξαιρετικά σπάνιο για διδακτορικές διατριβές. Κανένα περαιτέρω δημοσίευμα για την προστατευόμενη εμπιστοσύνη δεν μπορεί πλέον να αγνοήσει την μελέτη της κ. Μαλλιαροπούλου, είτε είναι θεωρητικά, είτε πρακτικά προσανατολισμένο.

4. Ως θεωρητικός του δικαίου θα ήθελα και από τη θέση αυτή, να εκφράσω μια ευχή. Την ιδιαίτερα αξιόπαινη αυτή προσπάθεια που τιμήθηκε με το βαθμό άριστα από την Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών να ακολουθήσουν και άλλες παρόμοιες.

Έχουμε ανάγκη από νομολογιακή επαλήθευση των αφηρημένων δογματικών ρήσεων του γενικού διοικητικού δικαίου και μάλιστα νομολογιακή επαλήθευση εντόνως διαφοροποιούσα ανά τομέα του ειδικού διοικητικού δικαίου. Μια επαλήθευση που μπορεί να μας οδηγήσει σε γόνιμη ανανέωση του δόγματος. Στην επίτευξη του στόχου αυτού το έργο της κ. Μαλλιαροπούλου συνιστά μια έξοχη συμβολή.

Αθήνα, Οκτώβριος 2014

Πάνος Λαζαράτος
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	1
2. Σύντομο θεωρητικό υπόβαθρο.....	4
3. Κριτική θεώρηση της νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας	
3.1. Τρόπος εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης σύμφωνα με την πρόσφατη [2000-2013] νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας σε τομείς του ειδικού διοικητικού δικαίου	13
3.1.1. Κρατική ενίσχυση επενδύσεων.....	13
3.1.1.1. Ανάκληση πράξης υπαγωγής λόγω παράβασης όρου της εγκριτικής απόφασης ή / και του σχετικού νόμου	13
3.1.1.2. Ανάκληση πράξης υπαγωγής λόγω παύσης λειτουργίας της επιχείρησης	19
3.1.1.3. Συμπέρασμα	24
3.1.2. Δημόσιες συμβάσεις	25
3.1.2.1. Ανάκληση πράξης διακήρυξης ή κατακύρωσης του δημόσιου διαγωνισμού.....	25
3.1.2.2. Μη προσήκουσα κατά τη διακήρυξη ή το νόμο υποβολή δικαιολογητικών	30
3.1.2.3. Παράλληλη προβλεπόμενη από το νόμο διοικητική διαδικασία.....	34
3.1.2.4. Κρατήσεις υπέρ του ΤΣΜΕΔΕ για τις ήδη συναφθείσες δημόσιες συμβάσεις.....	36
3.1.2.5. Ειδικές περιπτώσεις.....	37
3.1.3. Περιβάλλον	40
3.1.3.1. Θετικά κριτήρια θεμελίωσης προστατευόμενης εμπιστοσύνης.....	40
3.1.3.2. Κριτήρια μη θεμελίωσης προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου	46
3.1.4. ΑΣΕΠ	64
3.1.5. Κοινωνική ασφάλιση	69
3.2. Τρόπος εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης σε ατομικές διοικητικές πράξεις....	78
3.2.1. Υποχρέωση απόφασης ή ανάκλησης	79
3.2.1.1. Όμοιες διοικητικές πράξεις.....	79
3.2.1.2. Άρση αναγκαστικής απαλλοτρίωσης	83
3.2.2. Παράβαση όρου	86

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3.2.3. Μη πλήρωση προϋποθέσεων νόμου.....	87
3.2.4. Δέσμια αρμοδιότητα της διοίκησης	88
3.2.5. Κριτήριο ευλόγου χρόνου.....	90
3.2.6. Ειδικές περιπτώσεις.....	97
3.3. Τρόπος εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης σε κανονιστικές διοικητικές πράξεις.....	108
3.4. Τρόπος εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης σε περίπτωση μεταβολής νομικού πλαισίου	113
3.4.1. Μεταβολή νόμου ex nunc	115
3.4.2. Μεταβολή νόμου ex tunc.....	122
3.4.2.1. Μη γνήσια αναδρομικότητα.....	122
3.4.2.2. Γνήσια αναδρομικότητα.....	131
3.5. Τρόπος εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης σε περίπτωση μεταβολής διοικητικής πρακτικής.....	135
3.6. Τρόπος εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης στην έμμεση εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου σύμφωνα με την πρόσφατη [2000-2013] νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας	139
3.6.1. Αναγκαστική αύξηση μετοχικού κεφαλαίου	139
3.6.2. Κρατικές ενισχύσεις.....	140
3.6.3. Μη αναδρομική επιβολή ΦΠΑ	146
3.6.4. Όροι αξιολογίας	147
3.6.5. Πιστοποιητικά προτιμησιακού δασμολογικού καθεστώτος.....	147
3.7. Αποζημίωση ως μορφή προστασίας του διοικουμένου κατόπιν θεμελίωσης και στάθμισης ισότιμων αντικρουόμενων αγαθών.....	150
4. Σύνοψη - Συμπεράσματα	155
5. Πίνακες δικαστικών αποφάσεων	177
6. Βιβλιογραφία.....	215
Ελληνική βιβλιογραφία	215
Ελληνική αρθρογραφία.....	217
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία.....	222
Ξενόγλωσση αρθρογραφία	230
Αλφαβητικό Ευρετήριο.....	245

3. Κριτική θεώρηση της νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας

3.1. Τρόπος εννοιολογικής προσέγγισης και στάθμισης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης σύμφωνα με την πρόσφατη [2000-2013] νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας σε τομείς του ειδικού διοικητικού δικαίου

3.1.1. Κρατική ενίσχυση επενδύσεων

Πεδίο προβληματισμού για την εφαρμογή της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης έχει αποτελέσει κατά τη σύγχρονη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας η υπαγωγή επενδύσεων επιχειρήσεων σε επενδυτικό νόμο και η καταβολή επιχορήγησης σε αυτές από το ελληνικό δημόσιο προς υλοποίηση των συγκεκριμένων επενδύσεων. Το βασικό νομοθέτημα που διέπει τις εν λόγω περιπτώσεις είναι ο νόμος 1892/1990 [ΦΕΚ Α' 101] όπως αυτός έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα²⁹.

Στο συγκεκριμένο νομοθέτημα προβλέπονται δύο περιπτώσεις ανάκλησης της Υπουργικής Απόφασης υπαγωγής της επένδυσης σε αυτό, με διαφορετικές, κατ' αρχήν, προϋποθέσεις και συνέπειες, γεγονός το οποίο φαίνεται να διαφοροποιεί τον τρόπο στάθμισης της συνταγματικής³⁰ αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης στο συγκεκριμένο πεδίο του ειδικού διοικητικού δικαίου.

3.1.1.1 Ανάκληση πράξης υπαγωγής λόγω παράβασης όρου της εγκριτικής απόφασης ή / και του σχετικού νόμου

Η πρώτη περίπτωση ανάκλησης προβλέπεται στο άρθρο 6 παρ. 29 του νόμου 1892/1990 το οποίο ορίζει τα ακόλουθα: «...Σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν τηρούνται οι όροι, περιορισμοί, και προϋποθέσεις του παρόντος και της απόφασης υπαγωγής, αυτή ανακαλείται μετά από γνώμη της αρμόδιας γνω-

29. Ν 1262/1982, 1360/1983, 2008/1992, 2065/1992, 3092/1992, 2234/1994, 2234/1995, 2324/1995, 2523/1997, 2533/1997, 2601/1998, 3105/2003, 3130/2003, 3299/2004, 3522/2006, 3631/2008, 3752/2009, 3816/2010, 3840/2010, 3851/2010, 3894/2010, 3908/2011, 4013/2011, 4072/2012, 4110/2013, 4128/2013, 4141/2013, 4146/2013. Αξιοσημείωτο είναι ότι παρά τις συχνές αλλαγές του νομοθετικού καθεστώτος, ο μεταγενέστερος νόμος ρητά ορίζει κάθε φορά ότι επιχειρήσεις που υπάγονται στον προγενέστερο νόμο, θα συνεχίσουν να διέπονται από εκείνον, γεγονός το οποίο συνιστά εφαρμογή της αρχής της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης στη μεταβολή νομικών δεδομένων.

30. Σχετικά με την συνταγματική διάσταση της αρχής στην οποία συμφωνεί θεωρία και νομολογία, ορ.κ.11, και ενδεικτικά βλ. ΔτΑΤΕΣ Ι-2003 σελ.11επ., ΣτΕ 1508/2002 σκ.6.

μοδοτικής επιτροπής και επιστρέφονται μερικά ή ολικά οι τυχόν καταβληθείσες δόσεις της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων, καθώς και οι τυχόν καταβληθείσες δόσεις επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, προσαυξημένες κατά το ποσό των νόμιμων τόκων από της εκάστοτε καταβολής...».

Σύμφωνα με τη νομολογία³¹, διαφαίνεται η πρόβλεψη κατά τρόπο σωρευτικό δύο σταδίων στην συγκεκριμένη διάταξη. Το πρώτο συνίσταται στην ανάκληση της πράξης υπαγωγής η οποία χωρεί από τη διοίκηση κατά δέσμια αρμοδιότητα³², ως λογικώς αναγκαίο προαπαιτούμενο για την αναστολή της επιχορήγησης. Στο δεύτερο στάδιο, το οποίο συνίσταται στην ολική ή μερική επιστροφή του ποσού της επιχορήγησης, υπάρχει διακριτική ευχέρεια ως προς το επιστρεπτέο ποσό το οποίο πρέπει να κρίνεται ad hoc.

Η νομολογία στο μεν πρώτο στάδιο δεν φαίνεται να δέχεται καμία στάθμιση, γεγονός το οποίο δικαιολογείται από το χαμηλότερο επίπεδο προστασίας που έχει ο ιδιώτης όταν παρέβη όρο την τήρηση του οποίου όφειλε κατά ρητή μνεία του νόμου ή/και της εγκριτικής απόφασης, ενώ στο δεύτερο στάδιο αναγνωρίζει την ανάγκη στάθμισης³³ η οποία απορρέει από το γράμμα του νόμου, χωρίς να χρειάζεται επίκληση κάποιας άλλης δικαιολογητικής βάσης ή εξειδίκευση των αρχών που σταθμίζονται. Ειδικότερα, σε περίπτωση παράβασης όρου της απόφασης, η ανάκληση φαίνεται ότι βρίσκει έρεισμα στην αρχή της νομιμότητας³⁴, καθώς η διοίκηση επικαλείται αποκλειστικά και μόνο την ανωτέρω διάταξη του νόμου και η νομολογία θεωρεί επαρκή αυτή τη βάση. Επιπρόσθετα, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και η βάση του δημοσίου συμφέροντος με τη μορφή της επιστροφής δημόσιων πόρων εφόσον ο σκοπός για τον οποίο χορηγήθηκαν δεν εκπληρώθηκε προσηκόντως³⁵.

Με την αρχή της νομιμότητας ή το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετείται, παρά την μη ρητή αναφορά τους στις αποφάσεις, σταθμίζεται η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, η οποία δεν αναγράφεται ρητά στις περισσότερες σχετικές αποφάσεις³⁶, αλλά ούτε και αμφισβητείται η θεμελίωσή της,

31. Με το ν. 2601/1998 διορθώθηκε η προγενέστερη λεκτική διατύπωση η οποία χρησιμοποιούσε το διαζευκτικό «ή» για να διακρίνει τις δύο συνέπειες, ενώ η νομολογία παγίως δεχόταν τη σωρευτική εφαρμογή τους [ΣτΕ 1378/2008 σκ.7].

32. ΣτΕ 1378/2008 σκ.6, ΣτΕ 2514/2004 σκ.3.

33. Ως κριτήριο για τη στάθμιση μεταξύ αντικρουόμενων αρχών προβάλλεται η αρχή της αναλογικότητας ρητά μόνο στην απόφαση ΣτΕ 796/2009 σκ.6.

34. ΣτΕ 103/2009 σκ.2.

35. Σύμφωνα με την ΣτΕ 2919/2007 σκ.4 σκοπός είναι η ενίσχυση φορέων που έχουν σοβαρή πρόθεση να συμβάλλουν στην παραγωγική δραστηριότητα, ενώ σύμφωνα με την ΣτΕ 2896/2008 σκ.5 σκοπός είναι η μεγιστοποίηση του κοινωνικού οφέλους από κάθε επένδυση.

36. Στάθμιση χωρίς ρητή αναφορά της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης παρατηρείται στις αποφάσεις ΣτΕ 3831/2009, ΣτΕ 1385/2009, ΣτΕ 1114/2009, ΣτΕ 796/2009, ΣτΕ 251/2009,

με αποτέλεσμα μια τέτοια προσέγγιση να οδηγεί σε αφανή στάθμιση μεταξύ συνταγματικών αρχών ίδιου επιπέδου.

Ανεξαρτήτως του προβλήματος που ανακύπτει από τη μη ρητή αναφορά της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, η εν λόγω αρχή σκιαγραφείται και ποσοτικοποιείται στις περιπτώσεις όπου είναι τόσο ισχυρή η παρουσία της ώστε οδηγεί σε δύο εναλλακτικά αποτελέσματα:

- είτε υπερσχύει με τη μορφή της ακύρωσης της διοικητικής πράξης που όριζε το επιστρεπτέο ποσό λόγω μη επαρκούς αιτιολόγησης
- είτε υποχρεώνει το δικαστήριο σε αναλυτικό έλεγχο των συγκεκριμένων συνθηκών - κριτηρίων που αντίκεινται στην επιστροφή του ποσού.

Τα κριτήρια που προβάλλονται στις περιπτώσεις αυτές, ανεξαρτήτως της έκβασης της κάθε υπόθεσης όσον αφορά τη θεμελίωση και υπεροχή της εξεταζόμενης αρχής, είναι τα εξής:

- Η κάλυψη του συνόλου της ίδιας συμμετοχής³⁷
- Η έλλειψη κινδύνου για ολοκλήρωση επένδυσης³⁸
- Η έλλειψη κινδύνου για βιωσιμότητα επιχείρησης³⁹
- Το ποσοστό ολοκλήρωσης της επένδυσης⁴⁰
- Η λειτουργία του ήδη ολοκληρωθέντος ποσοστού της επένδυσης ως αυτοτελούς επιχειρηματικής μονάδας⁴¹
- Η μη επίδραση στη λειτουργία / βιωσιμότητα επιχείρησης του τρόπου κάλυψης της συμμετοχής του ιδιώτη σε περίπτωση που είναι διαφορετικός από τον συμφωνηθέντα⁴²
- Το πραγματικό κόστος της επένδυσης σε περίπτωση υπερτιμολόγησης⁴³

ΣτΕ 3346/2008, ΣτΕ 2983/2008 ΣτΕ 1378/2008, ΣτΕ 1374/2008, ΣτΕ 1278/2008, ΣτΕ 355/2008.

37. ΣτΕ 1114/2009 σκ.6,7, ΣτΕ 2896/2008 σκ.5, ΣτΕ 169/2007 σκ.10.

38. Ibid.

39. Ibid.

40. ΣτΕ 796/2009 σκ.4, ΣτΕ 1378/2008 σκ.6, ΣτΕ 169/2007 σκ.8,10. Το ίδιο κριτήριο λαμβάνεται υπόψιν και από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνδυασμό με τις ήδη αναληφθείσες μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις που έχει αναλάβει ο ιδιώτης προς τρίτους (C-519/2007 P σκ.91, C-182/2003, C-217/2003 σκ.166).

41. Ibid.

42. ΣτΕ 1374/2008 σκ.5.

43. ΣτΕ 195/2011 σκ.5, ΣτΕ 251/2009 σκ.6.

- Η υπαγωγή ή μη στην κατηγορία των «μη ελεγχόμενων» ως προς τα περιθώρια κέρδους ειδών λόγω εξαιρετικά υψηλής τεχνολογίας⁴⁴ σε περίπτωση υπερτιμολόγησης
- Η ύπαρξη συγκριτικών στοιχείων στην αγορά⁴⁵ σε περίπτωση υπερτιμολόγησης
- Η τυχόν συνδρομή ανωτέρας βίας⁴⁶

44. ΣτΕ 1278/2008 σκ.6 «Επειδή, η προσβαλλόμενη απόφαση, με το εκτεθέν στην προηγούμενη σκέψη περιεχόμενο, δεν αιτιολογεί επαρκώς την κρίση της, σύμφωνα με την οποία η αιτούσα υπερτιμολόγησε τον μηχανολογικό εξοπλισμό της επίδικης επένδυσης. Τούτο διότι, α) ανεξαρτήτως του κατά πόσον ομοειδή μηχανήματα άλλης εταιρείας έχουν ή όχι χαρακτηριστεί ως «υψηλής τεχνολογίας», πάντως ο ανωτέρω μηχανολογικός εξοπλισμός της αιτούσας, με την από 3.5.1996 γνωμοδότηση της Ειδικής Επιτροπής Εμπειρογνομόνων Αξιολόγησης Επενδυτικών Προτάσεων είχε ρητώς χαρακτηριστεί ως «εξαιρετικά υψηλής τεχνολογίας», για τον λόγο δε αυτό η επίδικη επένδυση, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, υπήχθη στις διατάξεις του νόμου αυτού κατά ένα μέρος της ως «ειδική», κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως του άρθρου 9 παρ. 1 περίπτ. δ' του ν. 1892/1990,...β) τα ίδια μηχανήματα είχαν διατεθεί στην αγορά σε παρόμοιες ή και ανώτερες τιμές και γ) ο επίμαχος εξοπλισμός εμπίπτει, με βάση την ανωτέρω αγορανομική διάταξη του Υπουργού Εμπορίου, στην κατηγορία των «μη ελεγχόμενων» ως προς τα περιθώρια κέρδους ειδών. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι μη νόμιμη και πρέπει να ακυρωθεί, κατά τον βασίμως προβαλλόμενο σχετικό λόγο ακυρώσεως».

45. ΣτΕ 1278/2008 σκ.5 «Στη γνωμοδότηση αυτή, η οποία έγινε δεκτή με την προσβαλλόμενη απόφαση και η οποία στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, στην ανωτέρω έκθεση του ΣΔΟΕ και τα συνημμένα σε αυτή στοιχεία, αναφέρονται, μεταξύ άλλων, ότι με την 16/11.5.1992 αγορανομική διάταξη του Υπουργού Εμπορίου είχε αποφασισθεί η μετάταξη ειδών, μεταξύ των οποίων ο επίμαχος μηχανολογικός εξοπλισμός, από την κατηγορία των «ελεγχόμενων» ειδών στην κατηγορία των «μη ελεγχόμενων» και ότι από τον σχετικό έλεγχο δεν διαπιστώθηκε να έχουν χαρακτηριστεί ως υψηλής τεχνολογίας ομοειδή μηχανήματα άλλης εταιρείας.»

46. ΣτΕ 1235/2007 σκ.11 «ο προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως ότι η Διοίκηση έπρεπε να λάβει υπ' όψη ότι η αδυναμία της αιτούσης να θέσει σε λειτουργία την προαναφερθείσα βιομηχανική μονάδα οφειλόταν στην άρνηση της Διοικήσεως να δεχθεί αίτημα παρατάσεως, για λόγους ανωτέρας βίας, του χρόνου ολοκλήρωσεως του αναφερομένου στο ιστορικό της υποθέσεως τρίτου επενδυτικού σχεδίου και να μην εκδώσει την προσβαλλόμενη ανακλητική πράξη, δεδομένου ότι η άρνηση αυτή δεν προσεβλήθη με αίτηση ακυρώσεως, δεν έχει, εν πάση περιπτώσει, παύσει να ισχύει και η νομιμότητά της δεν μπορεί να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως στο πλαίσιο της παρούσης δίκης.», ΣτΕ 3423/2005 σκ.8 «Επειδή, εξάλλου, ζήτημα συνδρομής ανωτέρας βίας τίθεται, κατ' αρχήν, επί καθυστερημένης πραγματοποιήσεως του επενδυτικού έργου και όχι επί οριστικής μη ολοκλήρωσεως αυτού (βλ. ΣΕ 556/2003), όπως εν προκειμένω, εν πάση δε περιπτώσει τα μειονεκτήματα υποδομής της περιοχής και οι επιπτώσεις του πληθωρισμού και των δύο υποτιμήσεων του νομίσματος, πολλώ μάλλον η διακοπή της δανειοδοτήσεως της αιτούσης από την ΕΤΒΑ (δοθείσης της υποχρεώσεως που η αιτούσα είχε, κατά τα προαναφερθέντα, αναλάβει), δεν δύναται να στοιχειοθετήσουν, ενόψει και των πολλών παρατάσεων που ενέκρινε η Διοίκηση και της δεκαετίας που μεσολάβησε από την τελευταία παράταση μέχρι την έκδοση της προσβαλλομένης ανακλητικής αποφάσεως, λόγους ανωτέρας βίας ικανούς να καταστήσουν πλημμελή την προσβαλλόμενη απόφαση».

- Το είδος και η βαρύτητα παραβάσεως και η επίδρασή της στο έργο⁴⁷
- Η δυνατότητα χορήγησης παράτασης χρόνου και αξιοποίηση αυτής⁴⁸
- Η έγκριση αναμόρφωσης αρχικώς εγκριθέντος κόστους⁴⁹
- Η μεταβολή επενδυτικών σχεδίων με στόχο τη βιωσιμότητα της επιχείρησης⁵⁰

47. ΣτΕ 169/2007 σκ.4,8 «Αντιθέτως, δια της εν λόγω διατάξεως του ν. 1892/90 παρέχεται στη Διοίκηση διακριτική ευχέρεια να κρίνει εάν, εν όψει της ανακλήσεως αυτής, θα διατάξει περαιτέρω την επιστροφή του συνόλου ή μέρους μόνον της καταβληθείσης επιχορηγήσεως. Τούτο δε διότι το ζήτημα αυτό της επιστροφής των καταβληθέντων και το ύψος του επιστρεπτέου ποσού επιχορηγήσεως πρέπει να κρίνεται εν όψει των εκάστοτε ειδικών συνθηκών της υποθέσεως και, ιδίως, όταν η ανάκληση της εγκριτικής αποφάσεως γίνεται λόγω διαπιστωθεισών παραβάσεων ή παραλείψεων κατά την εκτέλεση του έργου, εν όψει του είδους και της βαρύτητας των παραβάσεων αυτών, και της επιρροής τους στο εκτελούμενο έργο, πρέπει δε κατά τον καθορισμό του επιστρεπτέου ποσού να λαμβάνεται υπ' όψιν το ποσοστό ολοκληρώσεως του έργου μέχρι τη διαπίστωση των παραλείψεων.».
48. ΣτΕ 169/2007 σκ.10 «Επειδή, προβάλλεται, προσθέτως, ότι η άρνηση της υπηρεσίας να δεχθεί παράταση της προθεσμίας ολοκληρώσεως του έργου είναι μη νόμιμη και ανατιολόγητη, εφ' όσον είχε ήδη πραγματοποιηθεί το μεγαλύτερο μέρος της επενδύσεως, είχε υπερκαλυφθεί η ίδια συμμετοχή της αιτούσης και η ληφθείσα επιχορήγηση ήταν μικρού ύψους εν σχέσει προς το εκτελεσθέν έργο. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος διότι, η προθεσμία ολοκληρώσεως του έργου είχε ήδη παραταθεί, πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης πράξεως, επί διετία...».
49. ΣτΕ 724/2006 σκ.4 «το πιο πάνω όριο της επιτρεπόμενης αναμόρφωσης του αρχικώς εγκριθέντος κόστους της επένδυσης, ισχύει τόσο για την περίπτωση που η άνοδος του κόστους οφείλεται απλώς και μόνο στην άνοδο του συντελεστού αυτού, ενώ διατηρείται αμετάβλητη η επένδυση, όσο και για την περίπτωση που η άνοδος του κόστους οφείλεται στη διεύρυνση κατά μέγεθος ή επέκταση του επενδυτικού σχεδίου. Άλλωστε, δέχθηκε το εφετείο, το κόστος της κρινόμενης παραγωγικής επένδυσης πριν απ' τη δημοσίευση του ν. 1892/1990 είχε αναμορφωθεί από 346.000.000 δρχ. σε 730.943.500 δρχ. δηλαδή σε ποσοστό 111,25% περίπου, το οποίο είναι κατά πολύ μεγαλύτερο του 40% της επένδυσης που αρχικώς είχε εγκριθεί και επομένως νομίμως δεν έγινε δεκτό το αίτημα της αναιρεσεύουσας για αναμόρφωση της επένδυσης στο ζητούμενο ποσό των 847.407.591 δρχ. Περαιτέρω, το δικάσαν δικαστήριο δέχθηκε ότι δεν υφίσταται και ειδικά στην προκείμενη περίπτωση, παράβαση των αρχών της προστατευόμενης εμπιστοσύνης και του κράτους δικαίου, αφού αφενός η κατά μέγεθος διεύρυνση και η επέκταση της επένδυσης ενεργήθηκε από την αιτούσα εταιρία μεταγενεστέρως, και πέρα από το αρχικώς εγκεκριμένο από τη Διοίκηση μέγεθος της επένδυσης, ενόψει του οποίου είχε υπολογιστεί το ενισχυόμενο από το Κράτος κόστος της, με την υπουργική απόφαση, που ενέκρινε την υπαγωγή της επένδυσης στο ν. 1262/1982, αφετέρου, η αίτηση αυτή, βάσει της οποίας εκδόθηκε η 483/122/18.4.1991 τελευταία επίμαχη υπουργική απόφασή, κατατέθηκε στις 22.3.1991, δηλαδή υπό το κράτος της νέας διάταξης του άρθρ. 23 παρ. 5 του ν. 1892/1990».
50. ΣτΕ 3888/2005 σκ.6 «Άλλωστε η πάροδος τόσων ετών από την έγκριση της επένδυσης αλλά και ο χρόνος που θα απαιτηθεί μέχρι τον «πιθανολογούμενο» αποχαρακτηρισμό της περιοχής είναι σχεδόν βέβαιο ότι έχει επιφέρει διαφοροποίηση στην οικονομική κατάσταση της

- Ο ρόλος διοίκησης στη δημιουργία εύλογης πεποίθησης ότι θα προέβαινε σε απαιτούμενες μεταβολές διοικητικού καθεστώτος περιοχής για την υλοποίηση του αρχικού επενδυτικού σχεδίου⁵¹.

Χαρακτηριστικό δείγμα της δυσκολίας επιτυχούς επίκλησης της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης είναι ότι μόνο σε τρεις περιπτώσεις ακυρώθηκε η ανακλητική πράξη λόγω πλημμελούς αιτιολογίας, όσον αφορά το επιστρεπτέο ποσό, καθώς δεν είχαν ληφθεί υπ' όψιν κάποια από τα ως άνω προβλεπόμενα κριτήρια⁵².

επιχείρησης (αύξηση κόστους, ανατιμήσεις κλπ.), με αποτέλεσμα ενδεχομένως τη μη βιωσιμότητα της επένδυσης. Ο φορέας μπορούσε έγκαιρα να επιλέξει νέο τόπο εγκατάστασης για την υλοποίηση της επένδυσής του με τα ίδια κίνητρα που είχε υπαχθεί σε άλλη περιοχή, γεγονός που δεν θα επηρέαζε την υλοποίηση και βιωσιμότητα της μονάδας, κάτι που δεν έπραξε»

51. ΣτΕ 3888/2005 σκ.7 «η Διοίκηση της είχε δημιουργήσει την εύλογη εντύπωση ότι θα προέβαινε σε τροποποίηση της ΖΟΕ στην επίμαχη περιοχή προκειμένου να καταστεί εφικτή η πραγματοποίηση των επενδυτικών της σχεδίων...».
52. ΣτΕ 796/2009 σκ.10 η διοίκηση δεν έλαβε υπ' όψιν της ότι είχαν ήδη ολοκληρωθεί τα 2/3 της επένδυσης και είχαν ήδη τεθεί σε λειτουργία ως αυτοτελής μονάδα. Στη σκ.6 η ίδια απόφαση τονίζει την ανάγκη εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας όσον αφορά το επιστρεπτέο της επιχορήγησης ποσό. ΣτΕ 1374/2008 σκ.7 η διοίκηση δεν έλαβε υπ' όψιν της ότι η διαφορετική κάλυψη της συμμετοχής του ιδιώτη ad hoc δεν θίγει την υπόσταση του εταιρικού κεφαλαίου της εταιρείας και επομένως δεν τίθεται θέμα κινδύνου της βιωσιμότητας της επιχείρησης. ΣτΕ 1278/2008 σκ.6 η διοίκηση δεν έλαβε υπ' όψιν της την υπαγωγή στην κατηγορία των μη ελεγχόμενων ως προς τα περιθώρια κέρδους ειδών λόγω της εξαιρετικά υψηλής τεχνολογίας αυτών.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η ανακλητική πράξη ακυρώθηκε για λόγους παράβασης του δικαιώματος ακροάσεως ευθέως συναγόμενου από το άρθρο 20 παρ.2 του Συντάγματος δύο φορές [ΣτΕ 1114/2009 σκ.8, ΣτΕ 251/2009 σκ.7] και μία φορά λόγω μη νόμιμης σύνθεσης της γνωμοδοτικής επιτροπής [ΣτΕ 3831/2009 σκ.7].

Η πράξη 1/2012 του Δ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου συνιστά μοναδική περίπτωση στην οποία το Δικαστήριο στη σκέψη VII έκρινε ότι δεν συντρέχει λόγος καταλογισμού των οικείων υπολόγων, παρά τις διαπιστωθείσες παρατυπίες και παραλείψεις της διαδικασίας αξιολόγησης και χρηματοδότησης, «συνεκτιμώντας το γεγονός ότι η διαδικασία αξιολόγησης δεν φαίνεται να επέδρασε αρνητικά στην ολοκλήρωση και κανονική λειτουργία των συγκεκριμένων επενδύσεων, αφού α) τα απαιτούμενα κεφάλαια καλύφθηκαν από ίδια συμμετοχή και τραπεζική δανειοδότηση κατά το προβλεπόμενο ποσοστό τους και ολοκληρώθηκαν οι αναγκαίες αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου των επιχορηγούμενων εταιρειών και β) τα έργα ολοκληρώθηκαν εγκαίρως, παρελήφθησαν και σήμερα είναι λειτουργούσες επενδύσεις...Οι παρατυπίες αυτές δεν δύναται να θεωρηθεί ότι οφείλονται σε υπαιτιότητα των εν λόγω τελικών αποδεκτών, καθώς αποτελούσε καθήκον και υποχρέωση αποκλειστικά των παραπάνω οργάνων αξιολόγησης της υποβληθείσας πρότασης επένδυσης να διαπιστώσουν τις τυχόν υφιστάμενες πλημμέλειες ως προς την αίτηση αυτή και να προβούν στην απόρριψή της για τυπικούς ή και ουσιαστικούς λόγους». Χωρίς να κατονομάζει ρητά την εξεταζόμενη αρχή, το Ελεγκτικό Συνέδριο έμμεσα ανάγει σε κριτήρια θεμελίωσης της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του ιδιώτη την κάλυψη του ποσοστού της ίδιας συμμετοχής αυτού στο έργο,

Αξιοσημείωτος είναι ο ρόλος της γνωμοδοτικής επιτροπής στο προγενέστερο της ανάκλησης στάδιο, καθώς από τον έλεγχο των κριτηρίων στον οποίο προβαίνει, εξαρτάται αν η διοίκηση, η οποία ακολουθεί κατά κανόνα την γνωμοδότηση της επιτροπής, θα υπαγάγει ή όχι την συγκεκριμένη επένδυση στην εν λόγω ρύθμιση. Στο προκαταρκτικό αυτό στάδιο, η γνωμοδοτική επιτροπή οφείλει παράλληλα με τη μη τήρηση του όρου/ προϋπόθεσης να συνυπολογίσει τα παραπάνω κριτήρια και ιδιαίτερα να ελέγξει αν ο ιδιώτης έλαβε τα απαιτούμενα μέτρα εγκαίρως, αν προέβη σε αναγκαίες μεταβολές επενδυτικού σχεδίου με στόχο τη βιωσιμότητα της επιχείρησης, αν η διοίκηση είχε δημιουργήσει εύλογη πεποίθηση ότι θα προχωρούσε σε μια ευμενή για τον ιδιώτη πράξη και αν τελικά αυτή υλοποιήθηκε, αν συνέτρεχαν λόγοι ανωτέρας βίας, έτσι ώστε πριν την υποχρεωτική ανάκληση, βάσει της αρχής της αναλογικότητας και της χρηστής διοίκησης, να παρέχεται στον καλόπιστο ιδιώτη δυνατότητα αποφυγής περαιτέρω παράβασης είτε με τη μορφή παράτασης χρόνου για ολοκλήρωση του έργου είτε με τη μορφή μερικής ανάκλησης⁵³ κρίνοντας τις εκάστοτε συνθήκες και πραγματώνοντας έτσι την ουσία της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του καλόπιστου διοικουμένου. Επίσης, η ίδια η γνώμη της επιτροπής θα μπορούσε *de lege ferenda* να αποτελέσει θεμέλιο δημιουργίας προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου σε περίπτωση που η διοίκηση, παρά τυχόν αντίθετη γνώμη της επιτροπής, προχωρήσει σε ανάκληση χωρίς μεταβολή των συνθηκών, γεγονός το οποίο θα αντιτίθεται στην μέχρι τότε πρακτική της.

3.1.1.2 Ανάκληση πράξης υπαγωγής λόγω παύσης λειτουργίας της επιχείρησης

Η δεύτερη περίπτωση ανάκλησης προβλέπεται στο άρθρο 18 παρ.1 του νόμου 1892/1990 σύμφωνα με το οποίο: «Επιχειρήσεις των οποίων οι επενδύσεις έχουν υπαχθεί στο νόμο αυτό ή στο ν.1262/1982, εφόσον από την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης υπαγωγής και πριν παρέλθει δεκαετία από την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης ολοκλήρωσης της επένδυσης, παύσουν να λειτουργούν για οποιοδήποτε λόγο ή μεταβιβάσουν αναγκαστικά πάγια περιουσιακά στοιχεία που είχαν συμπεριληφθεί στην επένδυση...η απόφαση υπαγωγής της επένδυσής τους θεωρείται ως μηδέποτε εκδοθείσα

την λήψη του συνόλου της ενίσχυσης, την ολοκλήρωση του έργου, τη λειτουργία του έργου, την υπατιότητα της διοίκησης. Αξιοσημείωτη είναι η διάκριση μεταξύ απόρριψης για τυπικούς και ουσιαστικούς λόγους, την οποία δεν επεξεργάζεται περαιτέρω, καθώς και το γεγονός ότι αποφεύγει να θίξει το θέμα της παρέλευσης ή μη ευλόγου χρόνου από τη λήψη της τελευταίας δόσης, κρίνοντας με τον τρόπο αυτό παράλληλα και τη συνταγματικότητα ή μη του άρθρου μόνου του αναγκαστικού νόμου 261/68.

53. ΣτΕ 252/2009 σκ.6, ΣτΕ 251/2009 σκ.6.

ISBN: 978-960-562-324-1

14844